

Novetats al llistat d'orquídies de Catalunya en els darrers anys

Els darrers anys s'ha avançat força en el coneixement que tenim de les diferents espècies d'orquídies del nostre territori. Cada vegada som més les persones que trepitgen el país buscant-les, sigui de manera organitzada en els diferents projectes dels atles comarcals, sigui en sortides organitzades com fem des del GOC o el GNO, o siguin aficionats naturalistes de diverses branques i que ara comencen a prestar atenció a les orquídies. En això hi ha contribuït i força la posada en marxa del mòdul d'orquídies a *Ornitho*. Si observem qui hi fa citacions, veiem que molts venen del camp de l'ornitologia. Altres venen del món de la fotografia de natura, de la micologia o de les papallones. Una cosa porta a l'altra i, entre tots, cada vegada som més que hi entenem més i trobem més coses.

La llista de tàxons es va fent més llarga i les causes que nodreixen aquests increments són bàsicament dues:

1. Nous tàxons no citats fins ara a Catalunya. Anteriorment es coneixien de llocs més o menys propers de la península ibèrica o del sud de França.
2. Reclassificacions de grups i espècies a mesura que avancen els estudis i el coneixement.

Nosaltres, els aficionats, amb la nostra activitat som els que estem incrementant més el nombre de tàxons amb citacions inèdites. Ens queden moltes zones de Catalunya poc prospectades i que, precisament, són les susceptibles de tenir més influència ibèrica, com poden ser per exemple les terres de l'Ebre i el Prepirineu de Lleida.

En el segon àmbit, el dels estudis, encara que no sigui el focus de la nostra activitat, sí que hi tenim coses a dir i preguntes a fer. És normal que plantegem dubtes i que proposem respostes. Però a la fi han de ser els experts i les persones qualificades les que hauran de donar les respostes definitives.

Nous tàxons no citats fins ara a Catalunya

Els que hem trobat nosaltres, els integrants del GOC:

1. *Ophrys ficalhoana*. Trobada per Josep Barnés a Susqueda el maig de 2016. Un sol peu. Es tracta doncs d'un tàxon extremadament vulnerable. Hi caldria alguna mesura de protecció.

2. *Platanthera algeriensis*. Trobada per Pere Espinet el juny de 2011 a Basturs i identificada el 2014 per Jordi Vila. Retrobada el maig del 2018 a Salses amb Josep Barnés. Això ens va fer obrir els ulls i saber on buscar-la. El mateix any en Josep Barnés va identificar les que tenia a Caldes i que pensava eren *P. chlorantha*. El juliol de 2020 en vaig trobar a la Vall Fosca i Xavier Alamany n'ha trobat al Berguedà el juliol de 2021. Es tracta doncs d'una espècie molt més abundant i repartida pel territori del que es podia pensar en un principi.

3. *Epipactis leptochila*. Trobada a l'Alta Ribagorça per Xavier Alamany el juliol de 2020. Dues localitats: la primera amb mitja dotzena de peus i la segona amb més de 20 peus. Segurament, a la zona hi pot haver més hàbitats favorables.

Citades a *Ornitho*:

4. *Orchis langei*. Trobada el juny de 2018 per Michael Lockwood a prop de Senterada. I aquest any Jordi Vila n'ha trobat un peu a la Vall Fosca. És d'aquests tàxons propis del Sistema Ibèric que molt probablement són més abundants del que ens pensem a Catalunya.

Cites d'altres:

5. *Serapias perez-chiscanoi*. Trobada a les Gavarres el 2010 per membres de l'Associació Galanthus. Josep Barnés ha estat el membre del GOC que les ha buscat i retrobat. Es tracta de pocs peus, escam-pats, que no sempre surten. Una població molt vulnerable. Suposem que el Consorci de les Gavarres deu prendre accions per preservar-les.

6. *Anacamptis papilionacea*. Un sol peu a la Ribera d'Ebre, trobat el maig del 2017. Molt vulnerable. Caldrien mesures de protecció.

Trobades al Port:

7. *Orchis cazorlensis*. Un sol peu trobat el maig de 2020, arrel de les prospeccions fetes pel personal del Parc Natural dels Ports. En els darrers anys se n'havien trobat alguns peus en zones properes, fora de l'àmbit autonòmic català. També és d'aquestes plantes que per proximitat fa pensar que n'hi ha d'haver més a Catalunya.

8. *Epipactis provincialis*. Trobada per Cinta Calzada el juliol de 2020. Confirmada per Javier Benito Ayuso. Un grup d'uns 15 peus. En la immensitat del massís del Port és possible que n'hi puguin haver més, donat que també se'n fa a zones relativament properes del Sistema Ibèric.

Nou tàxon a l'Europa continental:

9. *Platanthera kuenkelei*. Josep Roma va adonar-se fa uns 10 anys que a la zona dels Cingles de Bertí hi havia unes *Platanthera*, semblants a *P. bifolia*, de floració tardana. Jordi Vila i Llorenç Sáez n'han fet el seguiment i la determinació concloent en un article, de propera publicació, que es tracta de *P. kuenkelei*, un tàxon inèdit a l'Europa continental. Sembla que els més propers es fan a Sardenya i a Algèria.

P. kuenkelei es una planta esvelta, d'altura considerable, i que emet una agradable aroma detectable a distància. Sembla que està força dispersa per la zona i això fa pensar que, malgrat la depredació observada, l'espècie no està en perill imminent. Encara que, quan se'n faci la presentació oficial, segurament s'haurà d'incloure al llistat de vulnerables.

Reclassificacions de grups i espècies

Aquest és un tema molt llarg i complex que ja serà objecte d'un article de David Vilasís. Però podem dir que tenim dos nous tàxons per a la divisió, ja acceptada al llistat del GOC, d'*Ophrys querciphila* i *Ophrys picta*, del grup d'*Ophrys scolopax*.

També podem afegir un nou tàxon, si acceptem el que ja està força consensuat, una identificació més acurada que permet diferenciar entre *Orchis olbiensis* i *Orchis tenera*, tàxon que fins fa poc no estava citat a Catalunya. Caldrà revisar força citacions a la Serralada Prelitoral.

En total, en els darrers 10 anys tenim com a mínim 9 noves espècies per troballes no citades fins a la data a Catalunya i 3 més per reclassificacions.

I això no para. Aquest any s'hi ha incorporat l'*Ophrys marzuola* arrel dels estudis de Rémy Souche, un tàxon pròxim a

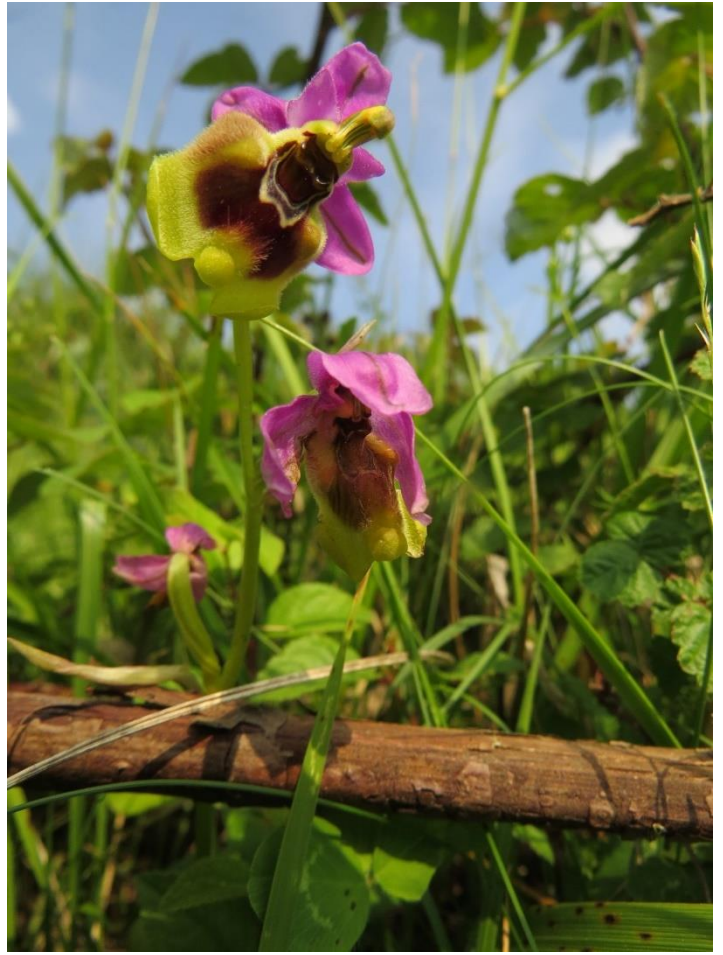
O. arachnitiformis i *O. passionis*.

No hi he afegit els híbrids, doncs és un tema que no domino, però enguany, per exemple, l'Ernest Gatell ha trobat

Ophrys x fraresiana, un híbrid entre *O. lupercalis* i *O. lutea*.

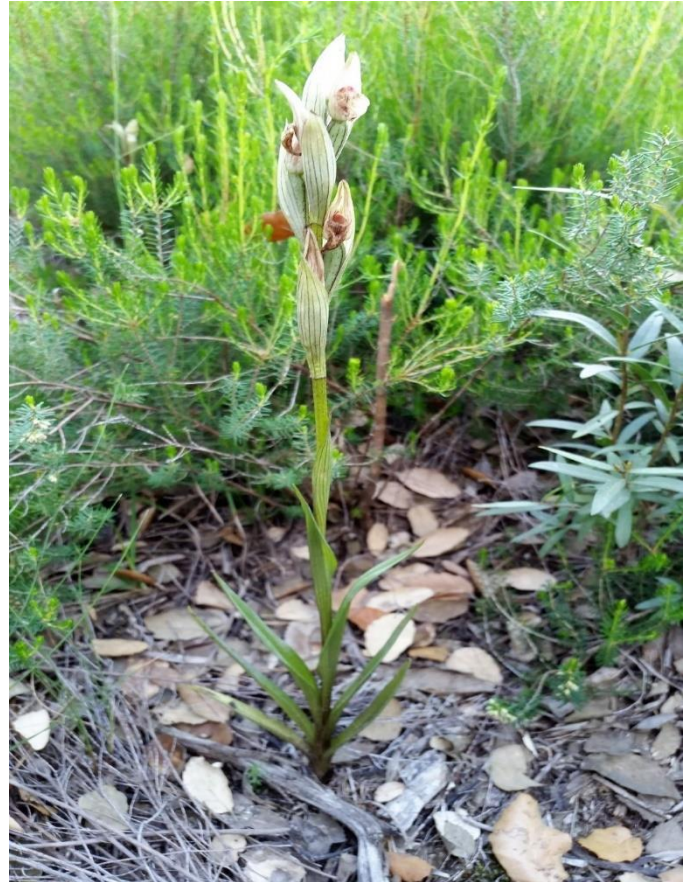
Continuarà...

Text: Pere Espinet

A dalt a l'esquerra, imatge d'una flor d'*Epipactis provincialis*. A la dreta, *Ophrys ficalhoana*. A baix a l'esquerra, flors d'*Orchis cazorlensis* i, a la imatge de la dreta, fotografia de la inflorescència d'*Orchis langei*.

Fotos : Pere Espinet

A dalt a l'esquerra, fotografia d'*Orchis papilionacea*. A la dreta a dalt, imatge de *Platanthera algeriensis*. A baix a l'esquerra, *Platanthera kuenkekei* i a la dreta un exemplar de *Serapias perez-chiscanoi*.

Fotos: Pere Espinet